

**EL LLIBRE
DE LA SETMANA**

PERFIL

MERCÈ IBARZ (SAIDÍ, 1954) HA PUBLICAT LLIBRES COM 'LA TERRA RETIRADA' (1991), 'LA PALMERA DE BLAT' (1993), 'FEBRE DE CARRER' (2005) I 'VINE COM ESTÀS' (2013). 'TRÍPTIC DE LA TERRA' COMPLETA UN CICLE NARRATIU SOBRE ELS CODIS I LES TRANSFORMACIONS DE LA VIDA A PAGÈS

ANNA BALLBONA

Els tres volums de Mercè Ibarz que Anagrama acaba de publicar en un sol llibre donen una doble oportunitat. La primera és recuperar dos llibres de fa uns 25 anys –*La terra retirada* i *La palmera de blat*– amb lleugers retocs que, sumats al tercer volum, nou, acabat d'escriure en el confinament de primavera, formen tot un altre conjunt. La segona és justament propiciar que aquest conjunt sigui llegit com un fris que demostrat l'obstinació exploradora d'Ibarz. Aquest *Tríptic de la terra* ara pot ser vist com una gran expedició, feta d'anys, capes, reflexió i formes literàries diverses, per comprendre el poble d'origen –Saidí o Salavai, ja convertit en mite a *La palmera de blat*– i els codis i transformacions de la vida de pagès. Una vida de pagès que ha avançat cap als canvis que el mercat marcava, cap a la maquinització i els capricis burocràtics de les polítiques agrícoles europees perquè es deixessin de treballar terres (perquè es retiessin terres, d'aquí

el títol poètic i enormement precís del primer llibre).

La realitat específica de la Franja que retrata s'eleva cap a la universalitat gràcies al torrent d'històries –ancestrals i recents–, de personatges –vells i noves fornades–, de pensaments, sacsejades i detalls –l'entestament pel detall hi fa de pal de paller– que Ibarz posa en circulació. Vol desxifrar les històries i les formes de vida canviant fins que arriben a tensar les persones mateixes, però també vol entendre què implica marxar del poble i de la terra –i això és molt important: com és el pes de deixar la terra quan la resta de la família encara s'hi aboca, com és ser fora d'un determinat univers i anar-hi i tornar-hi però perdre's elements de la foto completa, com canvia la nostra mirada i com ens miren diferent–. “Dani tenia raó: si un se'n va de la terra, corre el risc de deixar de saber”, o bé “Irene anava i venia. Era la seva manera de no allunyar-se de Salavai”, diu a *La palmera de blat*, on al costat de Salavai irrompen la guerra de Sarajevo o els quadres de Van Gogh.

Anar, tornar i arranar

Els tres volums són una recerca incessant de la foto completa a través de reunir tota mena de camins possibles –un collage que demana l'atenció activa del lector–. Per això el *Tríptic* forma una sola novel·la que és un anar, tornar i arranar el mateix material: més amb tocs de crònica al primer volum, amb més ficció i fantasia al segon o més assaigal tercer. Però aquestes etiquetes només són aproximatives. Una de les coses més màgiques és l'aiguabarreig de formes i tons que es dona dins les tres parts del tríptic. En tombar un revolt el lector trobarà un fulgor poètic ines-

TRÍPTIC DE LA TERRA
MERCÈ IBARZ
ANAGRAMA
336 PÀG. / 20,90 €

EL 'TRÍPTIC DE LA TERRA' DE MERCÈ IBARZ ÉS UN LLIBRE SOBRE LA MEMÒRIA, SOBRE COM SALVAR DEL NAUFRAGI RELATS I NEGUITS, I SOBRE LA MIRADA

perat –per molt que la manera de narrar a estones sigui aspra com la terra de què parla, hi destaquen moments molt poètics– o enfilat a un santuari es trobarà amb uns motoristes de pel·lícula de ciència-ficció, o bé en entrar a la discoteca de Fraga veurà els balls d'abans al costat dels d'ara o bé, amb l'expansió de tractors i sulfats, trobarà reflexions esmolades –i avançades al seu temps– sobre la globalització, la intempèrie rural, els temporers i el racisme.

I moments de gran lucidesa: “Les ciutats persisteixen a fer creure que una gran distància separa camp i ciutat”. Tot això travessa el *Tríptic* sencer, que també es pot entendre com un llibre sobre la memòria, sobre com salvar del naufragi relats i neguits, i sobre la mirada, que llueix amb llum pròpia al colofó, que inclou imatges que uneixen la família i les coses que s'han convertit en importants en aquest anar i venir (i un homenatge entranyable a la mare). Segurament en el conjunt ara hi destaca més *La palmera de blat*, per la barreja d'una fantasia que sembla cosina germana de les llegendes i l'animisme pagesos amb la quotidianitat i la duresa de la feina, al costat de les morts: les que tocaven per edat i les abans d'hora hi ressonen amb un poder inusual, amb diàlegs amb els morts i intents encara més obsessius per entendre els secrets que s'han endut.

Aplegar i fer lluir històries, convertir tot un bagatge en literatura, crear amb la llibertat de moviments de qui ara planta patates o ara llimoners sense haver de donar explicacions de per què cada cosa, és la possibilitat de tornada a la terra que s'ha guardat Ibarz. El seu agraïment. I ara el nostre. ❖

MARC ROVIRA

Conjugar en plural per deixar de ser barbàrie

CARLA FAJARDO MARTÍN

Qui som nosaltres? ¿Som l'Europa culpable de milers de morts al Mediterrani o totes les dones assassinades que t'esperen a la porta de casa en “sororitat zombi”? ¿Som l'illa de plàstics que aboquem al Pacífic o la ràbia del peix que se l'empassa? És una pregunta urgent que determina el món en què vivim la que proposa Mireia Calafell a *Nosaltres, qui*, que va mereixer el premi Mallorca de poesia 2019 i que aconsegueix interpel·lar el lector fent-lo particip d'una responsabilitat compartida.

La poeta que va donar nom amb *Poètiques del cos* (Galerada, 2006) a tot un cicle estètic va més enllà

dels seus llibres anteriors i s'acosta al terreny filosòfic i polític amb un estil més discursiu. Posant la poesia al servei del pensament i deixant de banda el vessant més intimista, entra en un terreny movedís que camina amb determinació per acabar tocant amb les puntes dels dits el concepte de comunitat que, com ja avisa amb la citació del filòsof Jean-Luc Nancy que obre el llibre, és possible només acceptant la seva impossibilitat: la identitat no pot ser col·lectiva perquè és immanent a l'individu i, a la vegada, el grup ens identifica inevitablement. D'aquesta paradoxa parteix

el seu diàleg entre el jo i el nosaltres que es relacionen de dues maneres que defineixen les seccions del llibre: *Vertical* i *Horitzontal*. Un joc que explora les identitats col·lectives fragmentades per una societat individualista que exacerba les injustícies i que fa que, escrit en pre-

pandèmia, el llibre agafi ara una nova dimensió. I és que la hipocresia i la violència també ens donen nom si no ens qüestionem els patrons adquirits com l'amor romàntic, l'opressió d'Occident i l'especisme. I és per això que, a la primera part del llibre, Calafell explora aquestes rela-

PERE TORDERA

NOSALTRES, QUI
MIREIA CALAFELL
LABREU EDICIONS
80 PÀG. / 14 €

cions jeràrquiques basades en l'autoritat i es rebel·la contra els mites que hem repetit eternament “sense posar-los en dubte, sense negar-los”. Però alçar la veu contra les identitats apreses és només el punt de partida en la recerca d'una relació més sostenible amb l'alteritat.

Horitzontal s'acompanya de Judith Butler per dir-nos que la “dependència radical” ens fa iguals entre nosaltres i que podem arribar a sentir un “terratrèmol planetari” que és en realitat “tu i el teu fill: un sisme en braços”. I aquesta comunitat només pot construir-se als marges del poder fent resistència amb “revolucions monosil·làbiques” i posant en dubte les identitats preestablertes amb “tot el fang del món per reinventar-nos”. ❖